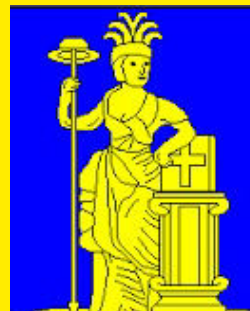

DE ZANDLOPER

Uitgave van de Vereniging Oud Ede
Verschijnt viermaal per jaar

Maatwerk voor elke client

POSTHUMA • SCHUTTE
NOTARIAAT

Molenstraat 11, 6711 AW Ede
0318 651 414

info@posthumaschutte.nl
www.posthumaschutte.nl

OPTIEK SLOOF

Grotestraat 62 Ede 0318 - 640479

info@optieksloof.nl

Voorzijde omslag:

De Sherman-tank is op 17 april 2024 - precies 79 jaar na de bevrijding van Ede - verplaatst naar een plek tegenover De Langenberg, om ruimte te maken voor de Generaal Hackettlaan (eerder bekend als Parklaan).

Zie pagina 16.

DE ZANDLOPER

Van het bestuur

Zaterdagmiddag 20 april heeft de Vereniging tijdens de Algemene Ledenvergadering in Parkhotel De Bosrand haar jubileum *100 jaar Vereniging Oud Ede* gevierd.

Na de pauze sprak burgemeester Verhulst van Ede de Vereniging met waardering toe en vereerde ons namens de koning met het overhandigen van de *Koninklijke Erepenning* met bijbehorend certificaat.

Burgemeester R. Verhulst en VOE-voorzitter Simon van de Pol met de Koninklijke Erepenning (foto André Hartgers)

Na de toespraak van de burgemeester mocht ik hem het eerste exemplaar van ons jubileummagazine *Een Eeuw Ede en de Vereniging Oud Ede* aanbieden. Het magazine werd gemaakt door Patty Gonggrijp en

Joyce van den Berg. In een leuke uiteenzetting vertelde Patty over de totstandkoming van het magazine en gaf ze enkele voorbeelden van de vele onderwerpen die vanwege ruimtegebrek geen plek konden krijgen in het magazine, maar dat zeker hadden verdiend.

Voorafgaand aan het feestelijke deel van de ALV besloot de vergadering het bestuur te déchargeren voor het gevoerde beleid en stemde in met het voorstel de jaarcontributie in 2025 van € 17,50 naar € 20,00 te brengen; wij hopen daarmee de structurele kosten in balans te laten blijven met de structurele uitgaven.

De ALV koos met unanimitéit *Patty Gonggrijp* voor een derde bestuurs-

Uitgave van de Vereniging Oud Ede jrg 52 -- mei 2024

Van het bestuur	1
Aardappelhandelaar in WO II	4
Het Edese mannenvest	11
De Sherman-tank	16
Gezocht: Kennis van Ede	23
Driehoek 21	24
Het raam: opgelost! - Agenda	31
Colofon	32

periode van drie jaar; *Maarten Faas* voor een eerste periode als secretaris en *Evert van de Glind* als algemeen bestuurslid.

Met applaus dankt de ALV *Hans Post* voor zijn werk als secretaris van de Vereniging: Hij werd in 2019 benoemd en in 2021 herbenoemd voor een nieuwe periode. Met een

woord van dank en als onderstreping daarvan overhandigt de voorzitter Hans een mand met regionale producten. Gelukkig blijft Hans actief als eindredacteur van *De Zandloper*.

Alle aanwezige leden kregen een exemplaar van het jubileummagazine. Het Magazine kan op donderdagmiddag 30 mei tussen 16:00 en 17:00 uur in Cultura worden afgehaald. Tegen betaling van € 5,- (porti en envelop) wordt het magazine op verzoek toegestuurd. Het magazine kan ook na afloop van de vertoning van de jubileumfilm op 29 augustus in De Fietser worden verkregen.

Op 25 mei ging in Pathé onze jubileumfilm over 100 jaar Vereniging met als werktitel *Respect voor het Verleden. Kijkend naar de Toekomst*, gemaakt door André Hartgers, Joop Topma en Ben Kolster in première. De aangekondigde vertoning voor de leden op 1 juni is verplaatst naar donderdagavond 29 augustus in Cultura om 2:00 uur (inloop 19:30 uur). Afhankelijk van de opkomst op 1 juni wordt bekeken of we in augustus nog een extra voorstelling kunnen regelen.

En ten slotte organiseert het Historisch Museum Ede samen met de Vereniging in de laatste drie weekeinden van juli (vanaf 13 juli) in Huis Kernhem een expositie over *100 jaar VOE*. Op de opening wordt vergezeld met een kleine markt, net buiten Huis Kernhem.

17 april 1945: Ede Bevrijd

De reeks bevrijdingslezingen na afloop van de ALV werd dit jaar dus onderbroken door ons jubileumfeest. Wat niet wil zeggen dat er geen aandacht was voor 17 april. Integendeel.

Samen met het Platform Militaire Historie Ede heeft de Vereniging zich de afgelopen jaren ingespannen om met de gemeente tot een mooie nieuwe plek voor 'de tank' te komen. En niet alleen voor de tank, maar ook voor het hernoemen van de Parklaan tot

---

De zojuist benoemde secretaris Maarten Faas ondertekent namens de VOE het certificaat; foto's André Hartgers.

Generaal Hackettlaan.
De tank is door *De Kunstwacht* prachtig in de verf gezet en heeft zijn definitieve plek op de ook historisch goede plaats boven aan de Arnhemseweg gekregen. Zie ook pagina 16.

Verder:

De werkgroep *Erfgoed* is zeer bezorgd over de molenbiotoop van de

Keetmolen, nu er steeds meer bouwplannen komen voor de invulling van het stationsplein en vervanging van de oude garage door een appartementencomplex. Die zorgen zijn in een gezamenlijke brief met de molenaars en Heemschut aan het gemeentebestuur en gemeenteraad verwoord. Het zal moeilijk worden een goede oplossing te vinden. De windvang (molenbiotoop) is al niet best en nieuwe hoge gebouwen eromheen dreigen de molen-biotoop onder een aanvaardbaar niveau te drukken. En dan gaat deze heel bijzondere molen onherroepelijk ter ziele.

Lezing in het najaar:

Ariette Dekker heeft een boek geschreven over Sam van Deventer. De burgemeester was bij de presentatie van haar boek, *De Vertrouweling*, en was er zeer lovend over. Mede daarom lijkt het ons een goed idee haar in het najaar te vragen voor een lezing over deze boeiende figuur. Soms verguisd, want te dicht bij de Duitsers tijdens de bezetting, soms gewaardeerd, want hij heeft de kunstschaten van het Kröller-Müller Museum weten te bewaren.

Simon van de Pol, voorzitter

Er is een exemplaar van het jubileum- magazine beschikbaar voor ieder lid van de Vereniging.

Leden kunnen het magazine op 30 mei tussen 16:00 en 17:00 uur afhalen in Culltura of bij de expositie in Huis Kernhem.

Als leden € 5,00 overmaken naar de Vereniging, sturen wij het Magazine per post toe.

Het magazine is voor € 12,50 ook te koop bij zowel de Vereniging als bij boekhandel Boek en Buro.

Ruth van Beijnhem, handelaar in aardappelen in oorlogstijd

Simon van de Pol i.s.m. Gerard Gijsbertsen en Christien van Os

Vooraf

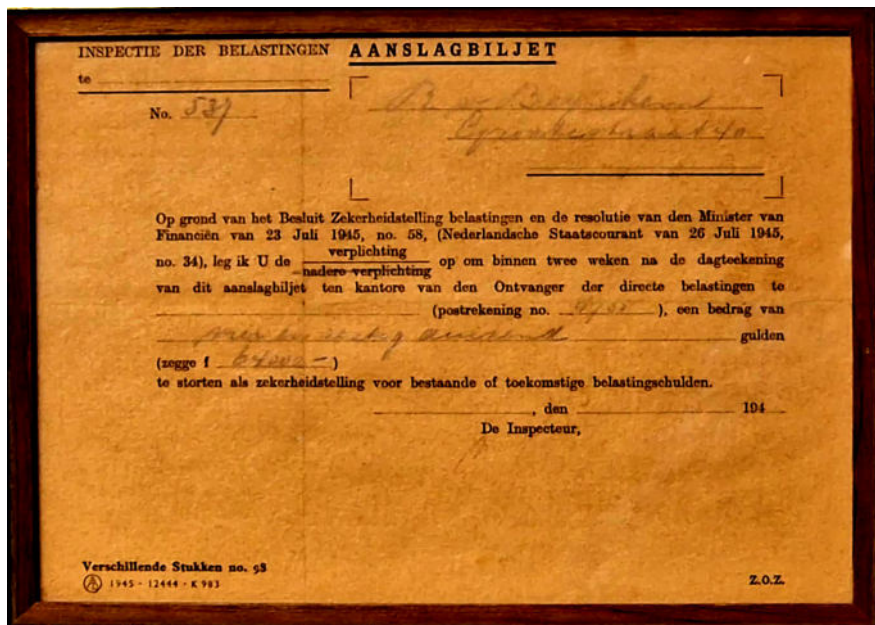
Dit artikel over aardappelhandelaar Ruth van Beijnhem is gebaseerd op de vele documenten die Van Beijnhem en later zijn dochters hebben bewaard.

Directe aanleiding voor dit artikel is het door Ruth ingelijste aanslagbiljet van de belastingdienst voor het toendertijd enorme bedrag van f 64.000.

Ruth had tijdens de oorlog geleverd aan het Duitse garnizoen in Ede en zag ook nog kans de Edese groenteboeren van voorraad te voorzien. Hij werd dus verdacht van collaboratie en zwarthandel. En hoewel er eerherstel volgde, moest het bedrag wel betaald worden.

Natuurlijk was Van Beijnhem niet de enige ondernemer die aan de Duitsers leverde. Na mei 1940 ging het leven door en moest er brood op de plank komen. Sommige ondernemers werden onder druk gezet om te leveren zoals de aardappelhandelaar. Er waren ook ondernemers die klandizie wilden binnenhalen door te adverteren in de soldatenkrant van de 20. *Schiffstamabteilung* (SSA): *Marine in Holland*¹. In het nummer van 10 augustus 1941 adverteerde bijvoorbeeld Hotel Welgelegen. Of de bioscoop Reehorst met films in de Duitse taal en drie voorstellingen op zondag. Of de vertegenwoordiger van de Hengelose brouwerij die zich aanprijst als leverancier van de kantines.

¹ Voor een beschrijving van de SSA zie De Zandloper 2012-02 of <https://www.tracesofwar.nl/articles/5691/Kriegsmarine-op-de-Veluwe.htm>.

Hotel „Welgelegen“ „Direkt beim Hauptbahnhof gegenüber der Kaserne.“ Fernruf 303 Erstklassige Bedienung – Bewohnte Küche – Bestes Haus in Ede Stationstrasse 130-134 Joh. v. d. Berg, Inh.	
Dampfwäscherei Gelria - Ede Besucht wäscht sämtliche Wäsche sauber und preiswert Maanderweg 34-36 Fernruf 8050	Hotel „Terminus“ bei der Kaserne Stationsweg 117 Fernruf K 8380, 456 Ede
Willy Niermann Damen-Herren-Friseur gegenüber dem Hauptort der Kaserne Reichsdeutscher	Reehorst-Kino Deutsche Filme in deutscher Sprache Beginn der Vorführungen Freitags, Samstags und Montags 8 Uhr Sonnabends drei Vorstellungen Anfangzeiten: 2.30, 5 und 8 Uhr
Trinkt das gute, bekömmliche Bier aus der Hengeloschen Brauerei Lieferant unserer Kantinen Vertreter H. A. Brouwer, Ede Otterloosweg 6 Fernruf 8382	P. van 't Hoff Butter, Eiern, Käse, Milch Bochpoortstraat 24 Ede Fernruf 642 Heineken's Bier wird überall getrunken H. Plum, Ede Maanderdijk 25 Fernruf 750

De Van Beijnhems

Het adellijk geslacht Van Beijnhem woonde eeuwenlang in het kasteeltje *Den Appelenburg* in de Neder-Betuwe, onder Ochten. Zoals dat soms gaat leidde een familietwist ertoe dat het kasteeltje in 1839 werd gesloopt en de familie Van Beijnhem zonder adellijke allures in Tiel kwam te wonen.

Ruth van Beijnhem sr. (Opheusden 25 januari 1874 – Ede 8 januari 1962) en Aaltje Christina van de Wardt (Opheusden 17 oktober 1873 – Ede 17 april 1960) kregen ze zes dochters en twee zonen. Ruth jr. (Wageningen 19 juni 1907 – Ede 14 augustus 1985) was in die reeks de jongste zoon.

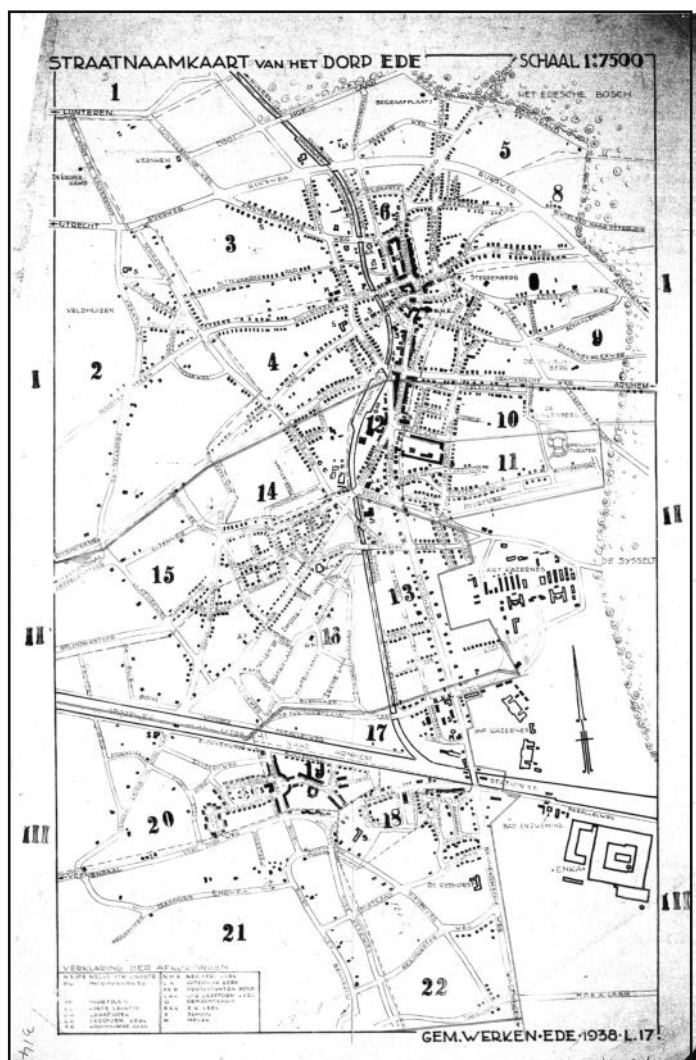
Ruth van Beijnhem senior werd, vermoedelijk vóór 1907, koetsier bij de heren Bosch van de Blauwe Kamer in Wageningen. Eén der heren Bosch kreeg suikerziekte en daartegen was toendertijd geen remedie. Reden om omstreeks 1915 te verhuizen naar de villa *Veldheim* aan de Stationsweg in Ede². De koetsier en zijn gezin gingen mee en verzorgden de heer Bosch. Na zijn overlijden verhuisde de familie Van Beijnhem naar de Kreelseweg; ze mochten meubels en andere spullen meenemen.

Op 25 augustus 1937 trouwde Ruth van Beijnhem junior met Maria Elisabeth (Lies) Berghmans (Maastricht 3 april 1914 – Ede 03 juli 1979). Een vrouw uit het verre Limburg die met haar vader, kok in het garnizoen, naar Ede kwam. Het echtpaar kreeg drie dochters: Lia (25 februari 1939), Christina (13 mei 1944) en Ruth (16 april 1951).

Vanaf 1937 woonden Ruth en zijn vrouw aan de Grootestraat 38-40. Met telefoonnummer 307 waren zij in Ede één van de eersten met een telefoonaansluiting. De Grootestraat was in 1940 het centrum van Ede met onder meer het gemeentehuis. Nu is het de Notaris Fischerstraat (zie plattegrond hiernaast).

Ruth ontwikkelde zich tot groot-handelaar in aardappelen en

² Kees van Lohuizen in 'De Stationsweg': Op no 65 stond oorspronkelijk Veldheim, gebouwd omstreeks 1880. Het koetshuis is in 1924 afgebroken.

groente. Hij werd in september 1933 erkend als kleinhandelaar in consumptieaardappelen door de *Nederlandsche Aardappel Centrale* en op 8 juli 1938 toegelaten als 'Georganiseerd' bij de *Stichting Landbouwcrisisorganisatie Gelderland*.

Deze crisisorganisatie kwam voort uit de *Landbouwcrisiswet* van 1933. Zoals de naam aangeeft was deze wet bedoeld om de Nederlandse landbouw overeind te houden in de crisisjaren. Met de wet kreeg de overheid verregaande bevoegdheden inzake de regeling van productie, prijzen, kwaliteit, handel en verwerking. Een knap ingewikkelde wetgeving met veel vertakkingen, waaronder in iedere provincie een *Stichting Landbouwcrisisorganisatie*. Door de toelating mocht Ruth handelen in aardappelen en groenten.

Een grote klant was het Departement van Oorlog voor de levering van aardappelen aan de kazernes in Ede. Jammer voor Ruth wisselde het departement nog weleens van leverancier zoals in oktober 1939, toen de aardappelen werden betrokken van de *Nederlandsche Groenten- en Fruitcentrale*. Maar hij kon wel blijven leveren aan het *Infanterie Schietkamp* (ISK) in Harskamp.

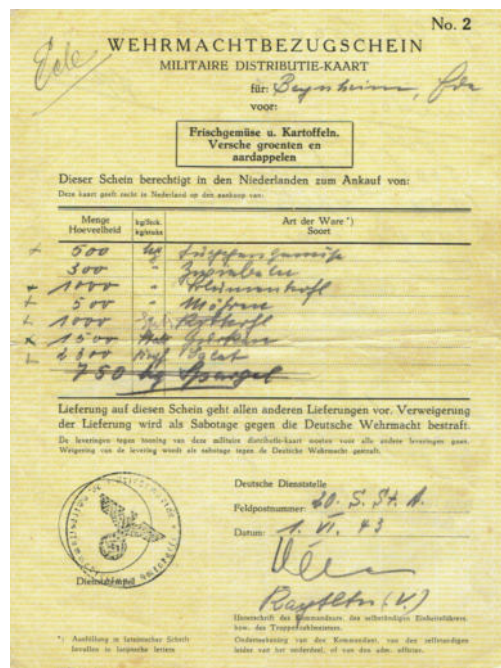
Bij het begin van de oorlog beschikte Van Beijnhem over: een Opel-personenauto; een Opel-vrachtwagen en een gemotoriseerde Janson driewielerbakfiets.

Een gerestaureerde Janson (bron Conam)

In mei 1940 trok het Duitse leger in de Edese kazernes. Van Beijnhem bleef aardappelen en groenten leveren. Veel aardappelen: in een brief bij een contract van november 1940 staat dat de firma Van Beijnhem moet zorgen voor een voorraad van 100.000 kilo aardappelen. Van Beijnhem kreeg een zwijgplicht opgelegd; hij mocht aan niemand zeggen wat hij leverde en dat mocht ook niet blijken uit zijn boekhouding.

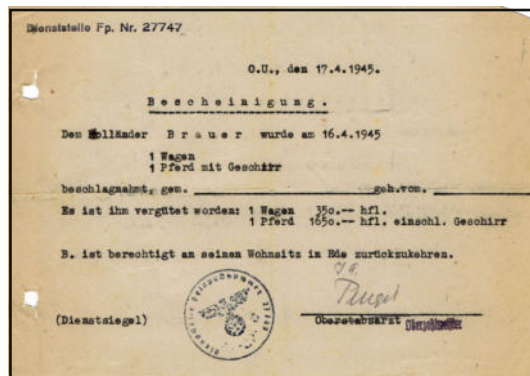
Om te kunnen leveren kreeg hij van de Duitsers Ausweisen om benzine te kopen, om van Ede naar Goes te reizen en de kazernes in te kunnen. Bijzonder zijn de zogenaamde *Wehrmachtbezugscheinen* waarop staat hoeveel (honderden) kilo's van een bepaald product gekocht mogen worden. De leverancier

màg niet alleen, maar móet leveren. Onderaan deze aankoopbrieven staat de dwingende zin: *'Lieferung auf diesen Schein geht allen anderen Lieferungen vor. Verweigerung der Lieferung wird als Sabotage gegen die Deutsche Wehrmacht bestraft.'*

Het wagenpark van de firma Van Beijnhem groeide met een Ford-bestelwagen en in 1943 werden twee paarden, Otto en Robbert, beide geboren in 1938, via het Bedrijfschap voor Vee en Vleesch opgenomen in de registratie van de Duitse Wehrmacht. Ieder paard had een laadwagen.

De zaken gingen goed; op 11 september 1944 leverde de firma nog 150 kilo tomaten, 150 kilo pruimen, 150 kilo peren en 150 kilo groente. Op 20 september, terwijl de slag om Arnhem volop woedt, werd door de Duitsers nog f 2.500 betaald op een rekening van f 4.392,50.

Op 17 september 1944 is het bombardement op Ede en neemt het gezin Van Beijnhem tot begin 1945 de wijk naar Kootwijkerbroek. Er zijn geen documenten over handel vanaf oktober 1944. Zoals bekend wordt Ede op 17 april 1945 bevrijd. De Duitsers vorderen op 15 april 1945 een paard en wagen en van Beijnhem ontvangt voor de wagen f 350 en voor het paard f 1.650, uitbetaald op 17 april.

Beschuldiging

Met de bevrijding komt de beschuldiging dat Ruth van Beijnhem heeft geheuld met de vijand. Hij heeft immers goederen geleverd aan de Wehrmacht en zijn bedrijf is gegroeid met een loods aan de Waterlooweg en een pand aan het Maandereind. Zelf berekent Ruth van Beijnhem dat zijn vermogensaanwas is gegroeid van (afgerond) f 15.000 in 1940 tot f 75.000 eind 1945.

De belastingdienst had richtlijnen voor mensen die leveringen en diensten aan de vijand deden. Als er vermogensaanwas was door *'het leveren van goederen en diensten die geheel zouden dienen om te voorzien in de behoeften van de vijand en/of door in strijd heeft gehandeld ten aanzien van de nationale zaak welke redelijkerwijs betaamde'*, dan kon de belastingdienst het hoogste tarief hanteren zodat de *'oorlogswinst'* werd wegbelast. En dat werd de firma Van Beijnhem dus opgelegd.

Maar het is niet alleen een financiële zaak. In het Ede van net na de oorlog werd moreel net zo zwart-wit gedacht als elders in Nederland. Van Beijnhem en zijn gezin worden met de nek aangekeken. Nadat er enkele exemplaren van het Duitse propagandablاد *Signaal* werden gevonden, werd zijn vrouw publiekelijk gearresteerd; ze zat drie maanden vast in Amersfoort. De beide kinderen werden bij familie ondergebracht.

Ruth van Beijnhem verdedigde zich in een 'pleitschrift', gedateerd waarschijnlijk 1945, waarom hij zo handelde in de oorlog. Het originele pleitschrift is na 78 jaar moeilijk leesbaar; daarom hier een overgetikte versie.

Verweerschrift Ruth van Beijnhem

In verband met moeilijkheden die eventueel kunnen voortvloeien uit mijn leveringen aan het Duitse leger schrijf ik hier enkele gegevens neer. De aanvang van de leveringen in 1940 geschiedde in opdracht van een Duitse officier, bij mij gebracht door den heer J. Heerikhuizen. Daar wij hier te lande overvloedig van groenten, fruit en aardappelen waren voorzien en de veilingen steeds een groot overschot vertoonden, zagen wij er geen bezwaar in om tot leveren over te gaan. De leveringen verlopen zonder moeilijkheden, tot ongeveer augustus 1942. Door de te groote export naar Duitschland, was van een te veel een te kort ontstaan.

Daar ik in die tijd steeds in ongenoege lag met de Marine, over het niet leveren kunnen van groote hoeveelheden vroege bloemkool, asperges, e.d. , meende ik beter te kunnen bedanken voor dit onderdeel. Hiervan deed ik persoonlijk mededeling aan den betreffende officier. Deze zeide, dat het als sabotage tegen de Weermacht zou worden opgenomen, wanneer ik de leveringen staakte. Hij zou melding maken van zijn besluit, aan den commandant, waarna ik dan wel meer hierover zou horen. Telefonisch werd ik den volgende dag te 10.00 uur bij den commandant ontboden en werd bij mij door dezen medegedeeld, dat ik vrij was om met leveren op te houden, doch dat ik auto's en andere bedrijfsinventaris ter beschikking moet stellen en er een z.g. Verwalter aangesteld zou worden. Hiervan geschrokken kwam ik terug op mijn voornemen en leverde verder.

De moeilijkheden werden echter steeds grooter, waardoor, enkele maanden later een zekere Davids uit Rotterdam veel leveringen kreeg. Alleen aardappelen en wat kool leverde ik tot aan 17 september 1944.

Betreffende mijn leveringen aan de SS-keukens hier ter plaatse het volgende. Deze leveringen vonden plaats onder goede harmonie, echter ook steeds met stok achter de deur. De SS kocht veel aan, waar wel z.g. "Besuchscheinen" voor werden uitgeschreven, zelfs veel meer dan er nodig was, doch soorten die niet geoorloofd waren o.a. fruit. Hierover had ik dan ook moeilijkheden met de Groenten en Fruit Centrale te Den Haag. Zij schreven n.l. zelf de rekeningen, waar soorten en quantum op voorkwamen die ik nimmer geleverd had, doch waardoor ik in staat was tientallen wagons groenten onder de groenteboeren te verdeelen, die feitelijk voor Duitschland bestemd waren. Einde 1943 ontdekte de Weermachtsbevelhebber in Den Haag, dat o.a. 15 wagons groenten, betrokken over een zeker tijdvak en bestemd voor de SS, niet waren

afgeleverd, waardoor ook hier moeilijkheden ontstonden en ik naar Den Haag ter verantwoording werd geroepen. Iets waar ik zeer tegenop zag.

Ik raadpleegde de menage officier die mij zeer ter wille was, daar hij zelf medeverantwoordelijk was, doordat hij de "Bezugscheinen" ondertekend had en ook heel goed wist, dat er veel groente in ons dorp bleef. Hij ging zelf onmiddellijk naar Den Haag en berichtte mij na terugkomst telefonisch, dat wij den volgende dag samen opnieuw naar Den Haag moesten. Hoewel ik niet gerust was over de afloop, meende hij, dat wij ons geen zorgen behoeften te maken, wat dus ook bleek. Na een uur wachten, zonder dat mij iets gevraagd was, kwam de officier terug en deelde mede, dat alles in orde was. Deze officier was langen tijd in Ede en heeft mij overal voor gedekt. Hij stelde dikwijls auto's ter beschikking om de groente te halen, hoewel hij wist dat zij er niets van kregen en alles naar de groenteboeren ging. Laatstgenoemden zullen dit kunnen getuigen. De hoeveelheden kunnen uit mijn administratie vastgesteld worden. De administratie is aanwezig bij den heer Hartsuiker.

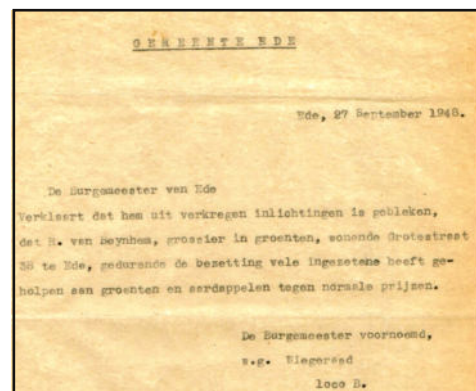
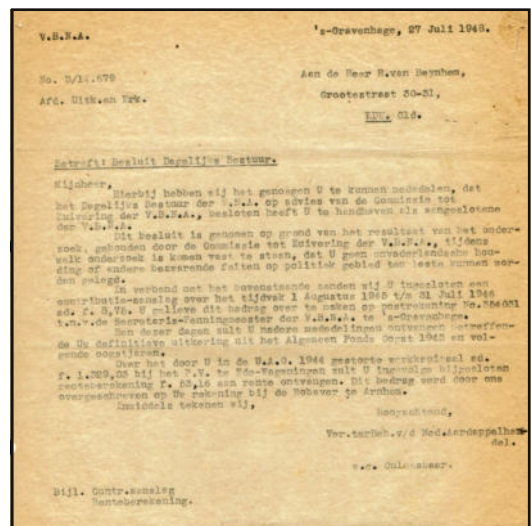
De SS-leveringen liepen tot 17 september 1944. Toen werden mijn voertuigen en machines in beslag genomen en eindigden alle leveringen.

Zijn verweer komt er dus op neer dat hij zijn positie als leverancier aan de SS in Ede had gebruikt om buiten de SS om, maar met stilzwijgende kennis van de 'menage'-officier van de SS, groenteboeren in Ede van groente en fruit te voorzien. Zijn zwijgplicht uit 1940 kwam daarbij wel goed uit.

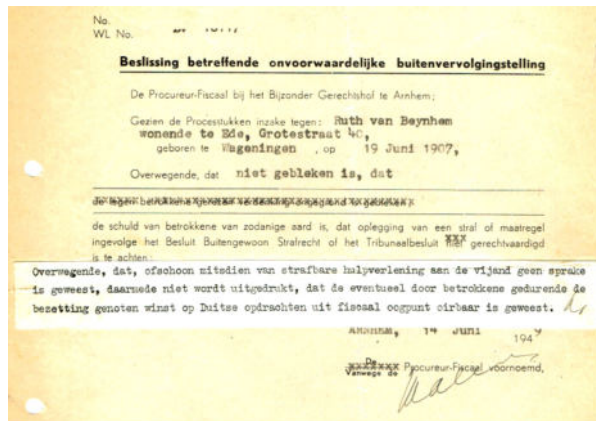
Het verweer wordt niet zomaar geloofd. Het duurt tot juli 1948 voordat Van Beijnhem door de Vereniging ter Bevordering v/d Nederlandse Aardappelhandel weer als lid wordt aangenomen. Belangrijker is dat de locoburgemeester van Ede op 27 september 1948 verklaart dat hem *'uit verkregen inlichtingen is gebleken dat R. van Beynhem, grossier in groente, wonende Grotestraat 40 te Ede, gedurende de bezetting vele ingezetenen heeft geholpen aan groente en aardappelen tegen normale prijzen.'*

Die locoburgemeester in 1948 was M. Wiegeraad, tijdens de oorlog onder de schuilnaam *Barend* een van de leiders van het verzet in Ede.

Zoals bekend malen ambtelijke molens lang-

zaam. Op 14 juni 1949 schrijft de procureur-fiscaal bij het Bijzonder Gerechtshof te Arnhem een beslissing betreffende onvoorwaardelijke buitenvervolgstelling voor Ruth van Beijnhem met wel weer een vervelend ambtelijk zinnetje: *'Ofschoon mitsdien van strafbare hulpverlening aan de vijand geen sprake is geweest, daarmede niet wordt uitgedrukt, dat de eventueel door betrokkene gedurende de bezetting genoten winst op Duitse opdrachten uit fiscaal oogpunt oirbaar is geweest.'*

Verweerschriften tot aan de minister van Financiën helpen niet. Van Beijnhem moet het hele bedrag betalen, maar dat mag wel in termijnen. Met zijn rehabilitatie kan hij wel weer aan de slag als handelaar in groente en fruit. In 1951 wordt hun jongste dochter Ruth geboren en in 1956 trekt het gezin in de boerderij aan de Molenstraat 40.

Den Appenburg

In 1956 verhuist het gezin Van Beijnhem naar de oude boerderij aan de Molenstraat 40, een huis zonder naam. Ruth van Beijnhem besteedde veel tijd aan het onderhoud van het huis en de grote lap grond eromheen. Gekscherend sprak hij dan over zijn *'oude kasteel'*. Het bracht dochter Christien in 1978 op het idee voor een sinterklaassurprise: met een spannend gedicht werd het naamloze huis omgetoverd tot *Den Appenburg*. Ruth vond het prachtig om de aloude familienaam in ere te herstellen; sindsdien heette de boerderij Den Appenburg.

Ruth van Beijnhem overleed in 1985, zijn vrouw al eerder in 1979. De erfgenamen vroegen de gemeente of er interesse was om het huis en de grond (bijna 3.000 m²) te kopen, maar kregen nul op het rekest. Wel wees de gemeente Den Appenburg aan als beeldbepalend pand. De familie wilde het pand toch graag verkopen en ging dus in bezwaar. Omdat het begrip “beeldbepalend” in 1979 juridisch niet goed was gedefinieerd, won de familie Van Beijnhem het bij de Raad van State. Na lange en veelal ook moeizame onderhandelingen werd Den Appenburg verkocht aan de firma Van Driesten die de plek ontwikkelde met een mooi appartementencomplex. Met instemming van de familie Van Beijnhem mocht Van Driesten het appartementengebouw bekronen met de naam *Den Appenburg*.

Van wie was het mannenvest uit de Oude Kerk?

Patty Gonggrijp

Op vrijdag 26 februari 1965 werden in het kader van de restauratie van de Oude Kerk aan de Grotestraat de twee daar aanwezige grafkelders geopend. Drs. H. Halbertsma van de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) onderzocht in aanwezigheid van enkele kerkvoogden en diverse deskundigen beide kelders.

Aan de hand van de stenen die gebruikt waren, kon worden vastgesteld, dat de oudste kelder uit de 17e eeuw stamde. Bij de tweede kelder waren grotere stenen gebruikt. Op grond daarvan kon deze als 18e-eeuws gedateerd worden. In deze kelder was ooit een klein kijkgat gemaakt dat later weer was dichtgemetseld. Deze kelder was in tegenstelling tot de oudere niet verstoord.

Hoewel zowel de kisten als de skeletten merendeels waren vergaan, kon men bij het onderzoek van de jongste kelder toch zien dat onderin drie kisten hadden gestaan en daarboven op schuifijzers nog twee, die ongewoon breed waren geweest. (1.86 x 1.46 x 0.70 m). In deze kelder vond men bovendien een hoeveelheid lang haar en de losliggende panden van een kleurig kledingstuk gemaakt van met wol gevoerde damast. Op grond hiervan werd in eerste instantie aangenomen dat er een welgestelde vrouw zou zijn begraven. Ook werd een schedel gevonden van een kind

Haar afkomstig uit de grafkelder

In 1965, ging het allereerst om de restauratie. De graven in de kerk vond men in dit geval en in die tijd (jaren 60) in feite niet interessant.

Van de botresten van de skeletten zijn alleen interessante onderdelen bewaard (gebroken ledematen, ziektes e.d) en verder vooral schedels omdat die gebruikt werden voor het antropologisch onderzoek van prof. Huizinga, een bekende deskundige op dat gebied. Er zijn acht kistjes met botmateriaal bewaard voor zijn onderzoek. Dat waren dus geen hele skeletten: de schedel van de een, een been van een ander, enzovoort. Het overige botmateriaal verdween in een knekelput.

Na het onderzoek zijn de kistjes opgeslagen in het archeologisch depot van de provincie Gelderland in Nijmegen. Nadat dat een paar jaar geleden onder water was gelopen, moesten de resten daar weg. Ze zijn overgebracht naar de knekelput op de begraafplaats aan de Asakkerweg.

---

van ongeveer 6 jaar met een sterk afwijkend schedeldak.

Kleding, het haar (men dacht dat het een pruik betrof) en enige skeletresten werden voor onderzoek meegenomen naar het laboratorium van de Rijksdienst. Daar is de stof summier gereinigd omdat men niet gespecialiseerd was in textiel.

Bij datering van de kleding werd gedacht aan ongeveer 1750.

Vervolgens zijn de grafresten opgeborgen in het archief van de Nederlands Hervormde Gemeente in Ede, tot ze in 1985 zijn overgedragen aan het Historisch Museum Ede. Dat schakelde diverse deskundigen in.

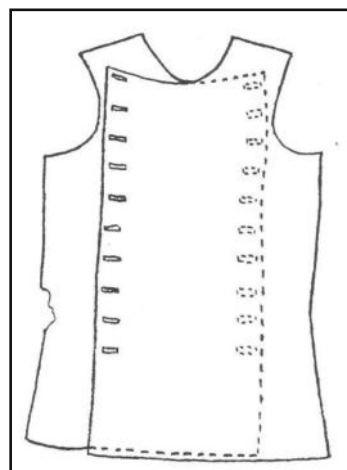

De losse panden van het mannenvest

Kostuumhistorici zagen aan de vorm van de panden, die los lagen omdat het garen waarmee ze aan elkaar genaaid waren, volledig was vergaan, dat het - in tegenstelling tot wat eerder was gedacht - waarschijnlijk ging om een mannenvest uit de tweede helft van de 18e eeuw. Maar de gebloemde wollen damast met wollen voering was toen niet aanwezig in Nederlandse collecties, en ook de grote overslagen aan het voorpand waren in Nederland niet bekend. Het was dus een bijzonder kledingstuk, al ziet het er door het lange verblijf in de grafkelder niet direct zo uit. Bovendien is dit de oudste kleding die in Ede bewaard is gebleven.

Op een aantal Engelse schilderijen komen deze mannenvesten wel voor. Zoals op een schilderij van Thomas Gainsborough en dat van Joseph Wright. Mogelijk zijn de stof en het bijzondere patroon van het Edse vest geïmporteerd uit Engeland. Er bestond in die tijd bijvoorbeeld handel van stoffen uit Norwich, die via Londen en Amsterdam ook elders in Nederland terechtkwamen.

Het Edese vest van een voor die tijd kostbare stof was op verschillende plaatsen duidelijk versleten en met een bijzonder fijne stopstechniek weer gerepareerd. De dode was dus niet in een doodshemd of bedkleding begraven, maar in (afgedragen) huiskleding.

Tekening voorpanden
mannenvest

Mr and Mrs Andrews, door Thomas Gainsborough ca 1746 (uitsnede)

Francis Burdett door Joseph Wright, 1762

Dit gebeurde vaker. Bij het blootleggen van graven in de Sint Laurenskerk in Alkmaar eind jaren 90 van de vorige eeuw vond men in een aantal graven eveneens van oorsprong dure kledingstukken die geheel afgedragen en meerdere keren versteld waren.

Aan wie behoorde het vest toe?

Een interessante vraag is aan wie het gevonden vest heeft toebehoord. Helaas weten we niet uit welke kist het kwam, dit zou een indicatie kunnen geven. Daardoor is een sluitend antwoord in feite niet mogelijk.

Toch zal ik een poging wagen.

Heer Suermondt

In de periode waarin de kelder van *Heer Suermondt* is gegraven, ca. 1750, woonden in Ede twee broers Suermondt, Gerrit Dirk en Pieter. Deze laatste is overleden in 1756, maar heeft een eigen grafzerk met opschrift in de Oude Kerk.

Blijft dus over Gerrit Dirk Suermondt. Hij werd geboren in 1713 en van 1747 tot zijn dood in 1759 was hij Schout van het Ambt Ede. Hij was de zoon van Peter Suermondt, burgemeester van Wageningen en Wijnanda Otters. Wijnanda was de dochter van de Edese schout Johan Otters die in 1717 overleed, en een zuster van Hendrik Otters die van 1717 tot 1747 de functie van Schout in Ede bekleedde.

Gerrit Dirk Suermondt was in 1751 getrouwd met Lamberta van Haestenburg. Ze kregen een dochter Wijnanda Aghata Cornelia, geboren 10 december 1752, en een zoon Jan Hen(d)ric geboren op 27 december 1753.

De kelder

Wat weten we over de kelder? Er stonden vijf kisten in de kelder. Twee extra grote op uitschuifijzers en daaronder drie kisten die op de grond stonden en normale afmetingen hadden. Mogelijk waren de hoger geplaatste grote kisten van belangrijker familieleden dan de drie daaronder.

Verder hebben we de grafresten die ook informatie opleveren. Er is een gedeelte van een schedel van een kind van ongeveer 6 jaar, er is een dikke bos lang haar (in 2018 heeft een deskundige van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed vastgesteld dat het niet om een pruik gaat) en we hebben het mannenvest.

De schedel is zo goed als zeker van Jan Hen(d)ric, die op 18 juni 1759, drie weken vóór zijn vader, is overleden en volgens het kerkboek werd begraven 'onder sarke'. Hij was toen 6 jaar. We kunnen gevoeglijk aannemen dat hij in een van de normale kisten lag.

We mogen er ook van uitgaan dat Gerrit Dirk, overleden op 3 juli 1759, zelf als belangrijk persoon in een van de grote kisten lag. Er blijven dan nog drie kisten over (één grote en twee normale), waarvan er in ieder geval één toebehoorde aan een vrouw die gezien de volle bos stevig haar niet ouder dan 60 jaar zal zijn geweest.

Het aantal familieleden in Ede dat in aanmerking komt voor de drie kisten, is niet erg groot, maar het is toch goed om de mogelijkheden nader te bestuderen.

Het is daarbij van belang om preciezer na te gaan hoe oud de kelder is geweest. Als de kelder in 1747 of daarna is gegraven, was het te verwachten dat er op de steen zou staan: '*Kelder van Schout Suermondt*' of iets dergelijks. Bij andere grafstenen van schouten in de Oude Kerk, zoals bij schout Ceelman van Ommeren overleden in 1630, schout Jacob van Ercklens overleden in 1614, schout E.L. Ammon overleden in 1795 en schout Van Meurs overleden in 1822, is dat het geval. We mogen dus veronderstellen dat de kelder al bestond bij de benoeming van Gerrit Dirk tot schout in 1747.

Welke in Ede wonende familieleden van Gerrit Dirk zijn na 1746 overleden? (Zijn ouders komen niet in aanmerking, want zijn vader overleed in Wageningen op 23 december 1746 en zal als burgemeester daar ook zeker zijn begraven, zijn moeder overleed al veel eerder, op 1 september 1727. Gerrit Dirk was toen 14 jaar).

Steen van de grafkelder in de Oude Kerk

1. Om te beginnen is dat schout Henrick

Otters, zijn oom. Hij overleed op 9 april 1747 op ca. 63-jarige leeftijd. Gerrit Dirk heeft voor diens overlijden jarenlang als klerk voor hem gewerkt. Bovendien was hij zijn executeur-testamentair.

2. Vijf jaar later, op 21 maart 1752, overleed zijn grootmoeder Johanna Hendrina van Brienens, de weduwe van Johan Otters. Zij is heel oud geworden, waarschijnlijk ongeveer 90 jaar. Haar exacte geboortedatum staat helaas niet vast. Zij vervulde binnen de familie een belangrijke rol en Gerrit Dirk was volgens de volkstelling van 1749 bij haar in de kost (terwijl hij al schout was). Gezien haar hoge leeftijd is het echter niet te verwachten dat de volle bos haar van haar is geweest.

3. De volgende die overleed is Lamberta van Haestenburg. Zij was in 1761 hertrouwd met Derk Jan van Winsheijm, maar overleed al vier jaar later op 14 december 1765. Ze was toen 40 jaar. Volgens het kerkboek is ze '*onder sarke*' begraven, maar er is van haar geen steen bekend (hoewel dat niet alles zegt ...). Derk Jan van Winsheijm hertrouwde in 1767 en overleed op 25 juli 1781. Het was in die tijd niet ongevoen om de weduwe bij haar eerste man te begraven.

4. Kort daarna, in 1763, overleed Dirk van der Hart. Hij was getrouwd met Anna Wijnanda Suermondt, een van de jongere zusters van Gerrit Dirk. Maar gezien de bittere juridische strijd die hij namens zijn vrouw, samen met enige andere familieleden voerde tegen Gerrit Dirk, ligt het niet voor de hand dat hij in de kelder begraven is. Anna Wijnanda overleed op 02 mei 1795. Ze was toen 74 jaar oud.

5. De dochter van Gerrit Dirk, Wijnanda Agatha Cornelia, overleed in 1791 te Twello en is daar ook begraven.

Voor de drie resterende kisten zijn er dus vijf mogelijke overledenen. De hierboven genoemde personen onder punt 4 en 5 vallen naar mijn idee af. Blijven over de nrs 1 t/m 3. Dat zijn twee dames en één heer. Van de dame bij nr 3, de echtgenote van Gerrit Dirk, zou gezien haar leeftijd (40 jaar) het lange haar geweest kunnen zijn.

Voor het vest hebben we nu twee kandidaten: Gerrit Dirk en zijn oom Henrick Otters. Kijkend naar de bijzondere gebloemde stof en het patroon dat rond 1750 in de mode was in Engeland, vermoed ik dat dit het beste past bij de jongste van deze twee heren: Gerrit Dirk. Hij werd in 1747 op 34-jarige leeftijd schout, kleeedde zich waarschijnlijk volgens de (Engelse) mode van die tijd en kon zich dat ook veroorloven.

Conclusie

In de grafkelder lagen naast Gerrit Dirk Suermondt ook zijn oom Henrick Otters, zijn echtgenote Lamberta van Haestenburg, zijn zoon Jan Henric en zijn grootmoeder Johanna Hendrina van Brienens begraven. Alles overziend is het aannemelijk dat het mannenvest toebehoorde aan **Gerrit Dirk Suermondt**.

Het vest zal te zien zijn in de expositie over het 100-jarig bestaan van de Vereniging in Huis Kernhem, gedurende drie weekeinden in de periode van 13 juli t/m 28 juli 2024.

Bronnen

- Edesche Courant 1 maart 1965
  - De geschiedenis van een 18e- eeuws mannenvest met lange mouwen/ Karin van Nes, in: Tijdschrift: Kostuum 1990-5
  - Goed gevonden Textielvondsten uit archeologische opgravingen in de Grote of St. Laurenskerk te Alkmaar, Rapport 7 Dienst Stadsontwikkeling, Monumentenzorg en Archeologie 1999
  - Gemeentearchief Ede: Archief 115 Nederlands Hervormde Gemeente te Ede 1569-1992
  - Foto grafzerk De Kelder van Heer Suurmond: B.L. Verwoerd
  - Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed: Frits Laarman, archeozoöloog
  - Gemeentearchief Ede: Volkstelling 1749
  - Gelders Archief 0124-6638, Procesdossier G.D. Suurmond, schout tot Ede, contra P. Suurmond cum suis 14 april 1756.
-

De tank bij de Langenberg - de Generaal Hackettlaan

Simon van de Pol, in samenwerking met en dank aan Gerard Gijsbertsen

Op 18 januari 2022 werd de Sherman-tank Cougar die sinds 1990 in het verlengde van de Arnhemseweg stond, weggetakeld. Dat moest omdat de tank op het tracé van de 'Parklaan' stond.

In voorafgaand overleg waren het Platform Militaire Historie (PMHE) en de Vereniging Oud Ede het met de gemeente snel eens dat de tank een nieuwe en historisch verantwoorde plek zou moeten krijgen. Uit verschillende opties werd uiteindelijk gekozen voor een standplaats tegenover pannenkoekenhuis De Langenberg langs de Arnhemseweg.

Op 17 april 1945 werd Ede bevrijd en op 17 april 2024 is de tank door de burgemeester samen met WO2-deskundige Evert van de Weerd officieel herplaatst. Even daarvoor ont-

hulde wethouder De Pater met (achter-) kleinkinderen van generaal Hackett het straatnaambord waarop de werknaam *Parklaan* definitief is omgedoopt tot *Generaal Hackettlaan*.

Genoeg redenen om het verhaal achter de Generaal Hackettlaan en de tank te vertellen. Met gebruik van de studie door Gerard Gijsbertsen over de Sherman-tank en de bevrijding van Ede.

De tank herplaatst - foto André Hartgers

De Generaal Hackettlaan

Die nieuwe weg werd veelal aangeduid met de werknaam *Parklaan*. Een begrijpelijke werknaam, want deze Parklaan is ontworpen vanuit het stedenbouwkundige begrip *Parklane*.

Maar er zijn al veel ‘parkachtige’ namen in Ede. Als er eind 2018 een passende naam wordt gezocht voor de nieuwe weg, worden de VOE en het PMHE om advies gevraagd. Gedacht wordt aan Simon Stevinlaan, maar die bestaat al, en dan aan een naam die gekoppeld is aan de Pegasus-operatie.

Dan herinnert het Platform zich *generaal Hackett*, de commandant van de 4e Parachutistenbrigade die op 18 september 1944 landde op de Ginkelse Heide. De generaal raakte gewond, maar wist uit Duitse handen te blijven. In de Torenstraat in Ede dook hij onder bij de gezusters De Nooy. Op 30 januari 1945 is Hackett door het verzet via de Biesbosch naar bevrijd gebied geloodst.

Generaal Hackett

Op 18 september 1994, vijftig jaar na Operatie Market Garden, is de erepenning van de Gemeente Ede uitgereikt aan generaal Hackett. Burgemeester Blanken deed de toezegging dat er, zodra zich een passende gelegenheid zou voordoen, een straat of plein naar hem zou worden vernoemd.

De nieuwe weg lijkt nu bij uitstek deze passende gelegenheid te zijn. Het voorstel om deze belofte in te lossen is overgenomen: de weg draagt sinds dinsdag 5 mei 2020 formeel de naam *Generaal Hackettlaan*. De werknaam blijkt echter nog hardnekkig, maar met het plaatsen van het straatnaambord Generaal Hackettlaan zal die werknaam in de vergetelheid verdwijnen.

De Sherman-tank

Vooraf

Waar komt de tank vandaan? Uit de Sysselt misschien? Ik herinner mij nog goed dat er achter de Simon Stevin-kazerne twee zwartgeblakerde tanks stonden met eromheen veel glas. Voor ons was het als 14-, 15-jarigen prachtig. We konden erop klimmen, en zelfs via een luik onder het voertuig naar binnen komen. Binnenin zat niets meer dan een stoeltje en wat stangen. Maar leuk om in te spelen.

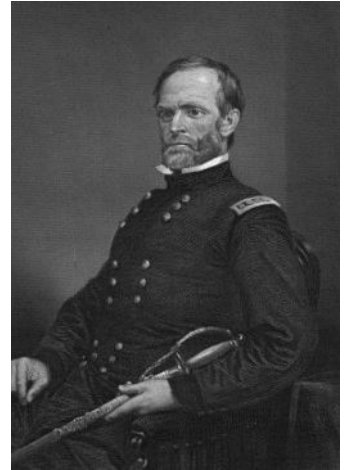
Veel mensen denken dat het een van deze tanks is die nu bij de Langenberg staat. Maar dat is niet zo; hoewel, het waren wel zogenaamde Sherman-tanks. Ze stonden daar zodat militairen konden oefenen in het bestrijden van tanks op korte afstand. Hiervoor werd een fles met brandbare vloeistof gebruikt. Een in die vloeistof gedrenkte lap deed dienst als lont. De lont wordt aangestoken, waarna de fles tegen de tank kapot gegooid wordt. De brandende vloeistof verspreidt zich dan over de tank, dringt door kieren of open luiken de

tank binnen en laat het rubber van onder andere de loopwielen smelten. Het geïmproviseerde wapen staat bekend als ‘Molotov-cocktail’. Ergens in vermoedelijk de jaren 80 van de vorige eeuw komt men tot de conclusie dat Molotov-cocktails niet erg effectief meer zijn tegen moderne tanks, en vooral dat het gebruik bij oefeningen niet bepaald milieuvriendelijk is. De tanks worden afgevoerd en de bodem waar ze hadden gestaan werd grondig gereinigd. Helaas zijn van deze tanks nabij de Sysselt maar weinig foto’s bekend.

Wat is een Sherman-tank?

Sherman: de generaal

William Tecumseh Sherman is een briljante generaal tijdens de Amerikaanse Burgeroorlog van 1861 tot 1865. Hij vocht aan de zijde van de Noordelijke Staten (de Unie), de partij die voor de afschaffing van de slavernij streed. Door de Republikeinen wordt hij in 1884 gevraagd zich kandidaat te stellen voor het presidentschap. Hij weigert zeer beslist. Zo’n stellige weigering wordt sindsdien in de Amerikaanse politiek een ‘Sherman’ genoemd.

Generaal Sherman

Sherman: de tank

Aan het begin van de Tweede Wereldoorlog worden heel snel nieuwe tanks ontwikkeld. Begin 1942 start de productie van de eerste Sherman-tanks en ze zijn al in oktober 1942 voor het eerst ingezet door de Britten tijdens de Eerste Slag bij El Alamein in Noord-Afrika.

Van de Sherman-tank bestaan veel varianten. Het verschil zit onder meer in de motoren, het kanon en de manier waarop de romp is gebouwd (gegoten of gelast). In totaal worden er ruim 49.000 Sherman-tanks gebouwd.

Emblemen op de tank

Door de verschillende emblemen, kleuren en cijfers kan de tank als het ware worden ‘gelezen’.

Elke tank is uniek. Zo geeft de *Mapleleaf* (esdoornblad) aan dat het een Canadese tank is. Op grond daarvan weten kenners dat het een tank is van de 1e *Canadese Tank-brigade*, en met het nummer 175 weten ze dat het om het *Calgary Regiment* gaat. Met enkele andere symbolen en het registratienummer is de tank geïdentificeerd waarbij op een geelrond embleem met het brugnummer ook het gewicht van de tank duidelijk is. Om te voor-

Sherman VC-tank van het Canadese Calgary Regiment op de Arnhemseweg in Ede - 17 april

---

komen dat de tank vanuit de lucht door eigen vliegtuigen wordt aangevallen, staat er op de bovenkant van de koepel een witte ster.

Bevrijding van Ede

In april 1945 trekken Britse en Canadese troepen als bevrijders Ede binnen. Maar voordat het zover is, wordt er ten oosten van Ede nog fel gevochten. Vroeg in de avond van 16 april vertrekt vanuit Arnhem de 147e Brigade van de Britse 49e (Polar Bear) Infanterie Divisie over de N224 (toen Arnhemseweg geheten) naar Ede. De Britten worden ondersteund door Sherman-tanks van de 1e Canadese Tankbrigade. Deze brigade bestaat uit drie tankbataljons, waaronder het 14e Calgary Regiment.

De bevrijding van Ede zelf is de taak van vier compagnieën (140 man) van de Royal Scots Fusiliers en de beide eskadrons van het Calgary Regiment.

De infanterie van de Royal Scots Fusiliers en de tanks van het Calgary Regiment worden samengevoegd op een verzamelpunt bij de westelijke Arnhemse buitenwijk Hoogkamp. De Canadezen omschrijven dit heel plastisch: *'Infantry and tanks married up'* en om 18:00 uur gaan ze richting Ede. Na zeven kilometer komt de opmars om 19:00 uur vlak voor Planken Wambuis tot stilstand bij een wegversperring van een stapel bomen. Een bergingstank met bulldozerblad heeft de weg binnen tien minuten weer vrij gemaakt. De opmars gaat verder. Vanwege het gevaar van landmijnen rijden de tanks nu niet over de weg, maar door het bos naast de weg. De dunne bomen worden gewoon platgereden.

De bomen worden op zeker moment echter dikker. Eén van de tanks komt tegen een

RB1 = Eerste Duitse roadblock (wegversperring)
RB2 = Tweede Duitse roadblock (wegversperring)
AT1 = Eerste Duitse antitank kanon
AT2 = Tweede Duitse antitank kanon

1 = Verzamelpunt
2 = Tank It Forest getroffen, sld Hofer gesneuveld
3 = Vermoedelijke positie AT2, beschoten door artillerie
4 = Nachtlocatie C-Eskadron
5 = Nachtlocatie A-Eskadron
6 = Nachtlocatie Hoofdkwartieren

A = Simon Stevinkazerne
B = Elias Beeckmankazerne
C = Artillerie kazernes
D = Infanterie kazernes

boom tot stilstand. De chauffeur weigert zich door een boom te laten tegenhouden en blijft gas geven. Langzaam kruipt de tank tegen de boom omhoog, want beide geven niet toe. De infanteristen die meerijden vallen van de tank en zijn woedend. Er wordt besloten dat de verdere opmars over de weg zal plaatsvinden.

Als de colonne een kilometer verder bij de Kruislaan de bocht om komt, wordt deze beschoten door een Duits antitank-kanon. Het kanon mist de voorste tanks, die snel teruggaan. Een rechtstreekse aanval lijkt zinloos. Het kanon staat goed opgesteld en kan een groot gedeelte van de weg bestrijken. Besloten wordt om met vier tanks een omtrekkende beweging rechts door het bos te maken. Omdat hier dunne bomen staan, gaat, dat vrij makkelijk. Zodra de tanks het kanon in het vizier krijgen, nemen ze dit onder vuur. Het kanon wordt uitgeschakeld, waarbij één Duitser sneuvelt. De rest van de Duitse bemanning vlucht, waarbij ze veel van hun uitrusting achterlaten. Bij de geallieerden vallen geen slachtoffers. De hele actie duurt dertig minuten en om 20:00 uur zet de colonne zich weer in beweging.

Bijna twee kilometer verder, als de eerste voertuigen door een flauwe bocht de Ginkelse Heide naderen, worden ze opnieuw beschoten. Dit keer wordt de voorste tank tweemaal geraakt en uitgeschakeld. Het Duitse antitank-kanon stond opgesteld bij herberg Zuid-Ginkel en lijkt zich overhaast langs de N224 terug te trekken. De tanks gaan nu voorzichtig voorwaarts. De Britse infanterie probeert met een omtrekkende beweging ten zuiden van de N224 het kanon te verrassen. Maar het is inmiddels 21:00 uur en het wordt donker. De opmars wordt gestaakt.

De staf van het Calgary Regiment en de staf van het Royal Scots Fusiliers bataljon verblijven gedurende de nacht in Planken Wambuis. De infanterie zorgt voor een rondom beveiliging, net als de tanks die gaan staan in een zogenaamde ‘egel-opstelling’: de lopen allemaal naar buiten gericht zodat een eventuele aanval vanuit elke richting kan worden afgeslagen.

Maar voordat de mannen kunnen rusten moet er nog veel gebeuren: munitie en brandstof wordt aangevoerd, voedsel wordt gebracht en gegeten, onderhoud uitgevoerd aan voertuigen en wapens, wachtposten uitgezet en bij de radio moet voortdurend iemand zitten om nieuwe opdrachten of belangrijke meldingen op te nemen. Terwijl de mannen rusten, stelt de staf in Planken Wambuis het aanvalsplan voor de volgende dag op. Dat is om 01:30 uur gereed. Gedurende de nacht beschiet de Britse artillerie de Duitse posities ten oosten van Ede en in Ede zelf.

De volgende ochtend, 17 april, gaat de opmars al om 05:00 uur verder. Allereerst zuiveren tanks het bosgebied ten westen van herberg Zuid-Ginkel. Vanuit de bosrand hebben de geallieerden nu zicht op de Driberg, een heuvel ten noorden van de N224. Vanaf deze heuvel wordt alle verkeer over de N224 waargenomen en kan de opmars over die weg gevaarlijk gehinderd worden. Het is zaak de heuvel zo snel mogelijk te bezetten. Om 06:00 uur volgt een inleidende artilleriebeschieting op de Traa-bosrand. Vervolgens voeren tanks onder dekking van een rookgordijn via de Hessenweg met grote snelheid een verrassingsaanval uit over de Eder Heide. Totaal onverwacht duiken de tanks op uit de rook achter de twee Duitse antitankkanonnen die op de Driberg staan. Beide kanon-

nen worden buitgemaakt en hun bemanning gevangengenomen. Het blijken vijftien Hollandse SS'ers te zijn.

Het is dan inmiddels 08:00 uur en om 09:20 uur volgt een aanval van tanks en infanterie over de Ginkelse Heide ten zuiden van de N224 naar de Simon Stevin-kazerne. Die wordt zwaar onder vuur genomen. Maar door felle tegenstand van de Hollandse SS vanuit hun stellingen op de Simon Stevin-kazerne loopt de aanval vast. De geallieerde eenheden trekken zich terug achter een flauwe heuvelrug dwars over de Ginkelse heide. Daar worden ze rond 10:30 uur door twee Duitse kanonnen vanaf de Simon Stevin-kazerne beschoten. Er vallen geen slachtoffers.

In reactie hierop wordt de Simon Stevin-kazerne en een deel van Ede opnieuw zwaar onder vuur genomen door artillerie van de Britten. Hierbij wordt de watertoren, waar mogelijk een Duitse waarnemingspost zit, lek geschoten. Na de beschietingen voert één peloton van vier tanks om 11:45 uur een nieuwe aanval uit. De tanks worden gevolgd door vier Brengun-carriers met vlammenwerper van de Royal Scots Fusiliers, die de door de tanks gehavende posities van de tegenstander letterlijk met vuur bestoken. Door deze gecombineerde aanval worden de SS-ers verdreven.

Een deel van hen vlucht vanuit hun opstellingen op de kazerne over het open terrein naar

de Sysselt. Daar worden ze echter opgewacht door andere Canadese tanks van het Calgary Regiment en de infanterie van de Royal Scots Fusiliers. Die zijn inmiddels naar de Elias Beeckman-kazerne opgerukt en nemen nu vanuit de bosrand de Simon Stevin-kazerne onder vuur. De tanks van het Calgary Regiment en de infanterie van de Royal Scots Fusiliers trekken vervolgens meer zuidelijk op en zuiveren de artillerie- en Infanteriekazernes van de laatste SS-eenheden. Nadat de SS-ers rond 13:00 uur verdreven zijn, komen deze tanks van het Calgary Regiment met de infanterie uit op de Stationsweg.

Ter hoogte van de Simon Stevin-kazerne is de N224 met een wegversperring geblokkeerd en kan (nog) niet worden gebruikt. Daarom gaan de tanks met de infanterie tussen de Simon Stevin-kazerne en de Elias Beeckman-kazerne door (wat dan nog open heide-terrein is) naar de Nieuwe Kazernelaan en slaan rechtsaf richting Hotel Pension De Langenberg. Bij de kruising met de Arnhemseweg en de N224 splitst de colonne zich in twee delen. Een deel gaat over de Arnhemseweg en de Bergstraat/Paasbergerweg naar het centrum van Ede. Het andere deel gaat via de N224, en nadert vervolgens het centrum via de Bospoort.

Vergeeten geschiedenis

Tot in de jaren 70 van de vorige eeuw weten maar weinig mensen wie eigenlijk Ede heeft bevrijd. In de lokale kranten zijn er discussies of het nu de Engelsen of de Canadezen zijn geweest. Begin jaren 80 verschijnen er echter van de hand van *Evert van de Weerd* meerdere boeken die de bevrijding van Ede en de Veluwe gedetailleerd beschrijven. Evert van de Weerd richt ook het *Comité Ede 1944-1945* op. Dit comité realiseert diverse oorlogsmonumenten op het grondgebied van de gemeente Ede, waaronder in 1990 de Sherman-tank Langenberg en het Monument Bevrijding Ede (Piramide, Arnhemseweg/Vossenakker) met in elk van de buitendorpen een eigen daarvan afgeleid monument (1995). In 2019 wordt het Comité opgeheven en worden de taken en verantwoordelijkheden overgedragen aan het *Platform Militaire Historie Ede*. Het platform zet, zoals dat zo mooi in militaire begrippen wordt aangeduid, als ‘erfopvolger de traditie voort’.

De Sherman-tank als monument

Een belangrijk initiatief van het Comité Ede 1944-1945 is in 1990 het plaatsen van een Sherman-tank aan de Nieuwe Kazernelaan ter hoogte van de Arnhemseweg. Deze tank is beschikbaar gesteld door het ministerie van Defensie en komt uit een grote opslagplaats in Soesterberg. Het is een Sherman M4 (105). In februari 1990 wordt de tank door tien militairen van het Canadese 8th Hussars Regiment, gelegerd in het Duitse Lahr, flink onder handen genomen. De tank wordt gezandstraald en voorzien van een nieuwe verflaag in de groene kleur die in 1945 bij de Canadezen in gebruik was. Ook alle emblemen worden weer op de juiste plaats aangebracht.

Op 5 mei 1990 wordt deze Sherman-tank onthuld ter herinnering aan de bevrijding van Ede. De onthulling wordt verricht door luitenant-kolonel Davies, die in 1945 pelotonscommandant was bij één van de pelotons van het Calgary Regiment. De emblemen en nummers op de tank zijn zoals ze destijds op zijn eigen tank stonden. Bij de onthulling zijn naast burgemeester Blanken ook veel Britse en Canadese veteranen aanwezig.

Opfrisbeurt

Nadat de tank in 2022 is weggehaald is hij gezandstraald, opnieuw geschilderd en weer van emblemen voorzien. Hierbij zijn enkele bij nader onderzoek gebleken onnauwkeurigheden hersteld. De tank krijgt een blauwe cirkel op de koepel, met daarin het cijfer 31. Kenners weten dat de 3 betekent 3e eskadron en de 1 daarvan de eerste tank.

De tank houdt de naam *Cougar* (poema).

Die naam komt meer voort uit de eerste letter dan vanuit de associatie met een poema. Het Calgary Regiment is een tankbataljon. Elk Canadees tankbataljon bestond in 1945 uit drie eskadrons: het A-, B- en C- Eskadron. Alle tanks in het A-Eskadron hebben een naam die begint met een A, de namen van de tanks van het B-Eskadron beginnen met een B. En die van het C-Eskadron dus met een C. Daarbij werd geprobeerd per peloton soortgelijke namen bij elkaar te zoeken: de jongensnamen Bob, Bert en Bill, de meisjesnamen Brenda, Blondie en Betty, of de katachtige roofdieren Cougar, Cheetah en Cat.

Gezocht: Kennis van Ede

Het Historisch Museum Ede is op zoek naar mensen die het leuk vinden om foto's van Ede – oude en minder oude - te beschrijven, en eventueel informatie die betrekking heeft op de foto op te zoeken.

Een beschrijving omvat een korte, feitelijke tekst die vertelt wat er te zien is: wie, wat, waar, waarom, wanneer, hoe.

Geïnteresseerden worden ingewerkt op het kantoor in Cultura. Aanwezigheid daar is in overleg flexibel in te vullen. Daarna is het ook mogelijk om thuis te werken.

Lijkt het u wat? Neem dan contact op met Yett van Omme, tel. 0318-672748, mail: info@historischmuseumede.nl.

Nieuwe leden

- Mevr. M. Nijenhuis	- Mevr. H.W.Heyink-Lakerveld
- E.J. van de Glind	- Mevr. C Peen
- J. Bobeldijk	- Mevr. C Suyver
- W. Boon	- H de Roode
- D. Duijzer	
- S. Clant	

Van Wevershuisje tot Museumboerderij

Korte historie van Driehoek 32

H. van den Brink

Op Open Monumentendag zaterdag 9 september 2023 bezocht ik een aantal monumentale panden in de gemeente Ede. Als laatste bracht ik 's middags een bezoek aan het boerderijtje aan de *Driehoek nr. 32*. Ik was hier nog nooit geweest; zelfs nog nooit langsgesproken, denk ik. Dus ik voelde een zekere spanning van binnen. De eigenaar hield over de historie van dit schitterende pand, een uitgebreide uiteenzetting met name over de familie *Hendriksen* die hier lange tijd gewoond had. Maar toch gaf het verhaal me een enigszins onbevredigend gevoel. Zou er niet wat meer bekend zijn over de oorsprong van dit boerderijtje? En wie woonden hier voordat de familie Hendriksen kwam?

Harmen de Wever en zoon Jan Willem

We gaan terug naar het jaar 1735. Het jaar waarin Peter Hendriksen en zijn vrouw Rijkje Otten dit pand verkochten aan Hermen Hendriksen en Willempje Derksen. Ze lieten vastleggen dat één kamer door henzelf bewoond mocht blijven zo lang zij zouden leven. In die tijd was dit een vaak voorkomende manier om in de oude dag te voorzien. De koop som werd vastgesteld op 440 gulden.

Vermoedelijk hadden Peter en Rijkje het gebouwtje tussen 1729 en 1735 laten bouwen, want tot 1728 is er in de verpondingsboeken niets over dit pand te vinden, maar het kan ook zijn dat het pand ouder is. Ze waren waarschijnlijk op latere leeftijd getrouwd, want bij hun huwelijk in 1731 wordt vermeld dat Rijkje al eerder getrouwd geweest is met

Gerrit Brandsen. Er zijn dan ook geen kinderen van Peter en Rijkje bekend. Peter overleed in 1742 en zijn vrouw zeven jaar later.

De nieuwe eigenaar van het pand, Harmen Hendriksen was geboren in Winterswijk en in 1724 te Ede gehuwd met Willempje Dirksen. Uit het huwelijk was een jaar later dochter Aaltje geboren. Harmen was wever van beroep en stond in Ede beter bekend als *Harmen de Wever*. Volgens het Haardstedekohier van 1749 had Harmen ook nog twee mensen in dienst, die hem blijkbaar hielpen bij zijn werk. Dochter Aaltje trouwde in 1751 met Jan Willem Schreurs, beter bekend als *Jan Willem de Wever*. Hij was afkomstig uit Ratum, een buurtschap bij Winterswijk waar vandaag de dag aan de Ratumseweg nog steeds de boerderij van de familie Schreurs te vinden is. Harmen Hendriksen overleed in 1759, zijn vrouw dertien jaar later.

Jan Willem had de weverij van zijn schoonvader inmiddels voortgezet en uit zijn huwelijk met Aaltje waren zes kinderen geboren. Dochter Derkje trouwde in 1783 met Wouter Woesting, een tuinman die uit Dieren afkomstig was. Vader Jan Willem was enkele maanden voor het huwelijk van Derkje op 52-jarige leeftijd overleden. Moeder Aaltje was in 1779 al gestorven. Ze was 54 jaar geworden. Voor die tijd waren dit hoge leeftijden.

Aan de weverij was blijkbaar een einde gekomen, want Wouter Woesting was tuinman van beroep. Hij was eerder gehuwd geweest met Anna Christina Lockermans en uit dat huwelijk was in 1782 een dochter Willemijntje geboren. Een maand na de geboorte overleed Anna en anderhalf jaar later ook de kleine Willemijntje. Uit het huwelijk van Wouter met Derkje Schreurs werden nog drie kinderen geboren, Christina, Aaltje en opnieuw een Willemijntje. In 1789, kort na de geboorte van de jongste dochter, overleed Wouter Woesting op 49-jarige leeftijd.

Familie Hendriksen

Derkje Schreurs, die in Ede ook wel te boek stond als Schroors of Schoors, hertrouwde in 1789, kort na het overlijden van Wouter Woesting, met Evert Hendriksen. Hij was afkomstig uit Gendt, gelegen in de Betuwe aan de Waal ten noordoosten van Nijmegen. Uit dit tweede huwelijk van Derkje werden nog twee zonen geboren: Wouter en Hendrik. Na het overlijden van Evert Hendriksen in 1801, bleef Derkje met haar kinderen achter.

Hoe ze de kost verdiende is onbekend, maar dat het armoe in het kleine huisje was, is wel zeker. De kamer verhuurde ze in die tijd aan Hendrik Jansen, maar dat zal ook niet veel opgeleverd hebben. Van de drie kinderen uit haar huwelijk met Wouter Woesting, trouwde Christina met Albertus van Riessen; Willemijntje trad in het huwelijk met de Lunterse Willem van den Berg, en Aaltje overleed helaas op de nog jonge leeftijd van twintig jaar.

Van de twee jongens uit haar tweede huwelijk, werd Hendrik later timmerman. Hij zou met Willemina Christina Koops trouwen en woonde later in Bennekom. Wouter bleef bij zijn moeder wonen en was arbeider, later landbouwer, van beroep. Hij trouwde in 1818 met Willempje Jansen Klomp, die bij haar man en schoonmoeder aan de Driehoek in

kwam wonen. Ze kregen samen zeven kinderen, vijf jongens en twee meisjes. Dankzij een veetelling uit 1825 weten we dat er op de deel van het boerderijtje één koe stond. Opvallend is dat Derkje na het overlijden van haar tweede man, Evert Hendriksen, nog regelmatig als de *weduwe Woesting* te boek stond. Ze overleed op 75-jarige leeftijd in 1837.

Nadat de boedel verdeeld was, bleef Wouter met zijn vrouw en kinderen in het ouderlijk huis aan de Driehoek wonen. Zijn zoon Klaas, geboren in 1829 en later arbeider van beroep, trouwde op 22 mei 1858 met Beertje Koudijs, dochter van Egbert Koudijs en Gijsbertje Bruggen. Ook zij gingen bij hun (schoon)ouders aan de Driehoek inwonen. Na het overlijden van moeder Willempje Klomp in 1865 en van vader Wouter Hendriksen in 1867, werden Klaas en zijn vrouw en kinderen de nieuwe hoofdbewoners van het pand.

Klaas Hendriksen en Beertje Koudijs

Over Klaas Hendriksen en zijn kinderen is wat meer te vertellen dankzij het boekje *Zo was Ede* van H. J. Nijenhuis, die in dit boekje een heel hoofdstuk aan de bewoners van het boerderijtje in de Driehoek wijdt.

Klaas en Beertje kregen zes kinderen, van wie de eerste op jonge leeftijd overleed. De andere vijf waren Woutje, Egbert, Willem, Giesbertje en Gaart. Vader Klaas werkte als bosarbeider voor baron Bentinck van Middachten, die veel bos rondom Ede bezat. Toen Klaas ouder werd en het werk in de bossen te zwaar voor hem werd, kreeg hij minder zwaar werk: namelijk het verzamelen van miereneieren voor de fazantenfokkerij van de

1930 - Willem Hendriksen bij de heerd, het open haardvuur brandt en ook de poes warmt zich aan het haardvuur.

baron. Klaas deed dat door middel van lege koffiestroopbusjes die hij om een mierenhoop legde. Daarna sloeg hij de mierenhoop uit elkaar, waarop de mieren in paniek hun eitjes in de busjes brachten. Daarna de deksels op de busjes en klaar was Klaas.

Van de kinderen werd dochter Woutje dienstmeisje bij een gezin in Bennekom. Egbert trouwde in 1890 met Margaretha Braafhart en had later een groentehandel aan de Bunschoterweg. Giesbertje trad in 1892 in het huwelijk met Jan Hendrik Folsche en vertrok met hem naar Nijmegen. Gaart en Willem bleven bij hun ouders aan de Driehoek. In 1896 stierf moeder Beertje Koudijs op 68-jarige leeftijd. Vervolgens kwam Woutje weer thuis wonen om voor haar vader en twee broers te zorgen. Op het kleine deeltje stonden in die tijd twee koeien en drie varkens. Ze leefden van wat het vee, de varkens en het bouwland opleverden. Klaas zou zijn vrouw nog 27 jaar overleven. Hij stierf in 1923 op de respectabele leeftijd van bijna 94 jaar oud, waarna Woutje en haar twee broers achterbleven in het kleine boerderijtje.

De laatste jaren

Woutje, Gaart en Willem leefden daarna verder zoals ze het gewend waren. In het kleine huisje werd gekookt boven het open vuur en verlichting ging door middel van olielampen. Water zal ongetwijfeld uit de pomp gehaald zijn. Willem zat bij het open vuur in de rookstoel van zijn vader en Woutje sliep in de enige bedstee in de verwarmde kamer, waar tot die tijd haar vader geslapen had.

Alle drie bleven ze vrijgezel, alhoewel Woutje wel jarenlang een verloofde had, maar omdat ze voor haar broers moest zorgen, stelde ze het huwelijk maar liefst 25 jaar lang uit. Tweemaal per week kwam haar verloofde, die meelhandelaar in Barneveld was, op de fiets bij haar langs, maar uiteindelijk hield hij het voor gezien en gaf het op, tot opluchting van de beide broers.

1936 - Woutertje Hendriksen voor de heerd

Woutje deed het huishouden: eten koken, op maandag de was, de bloementuin voor het huis bijhouden, het vee, geiten, konijnen en kippen verzorgen. En twee maal per week het deeg voor het roggebrood klaarmaken en naar de bakker brengen, waarna ze het enige tijd later weer kon ophalen.

Willem werkte als tuinman bij freule Van Leijnden die in villa *Chasselay* bovenop de Paasberg woonde. Hij verzorgde daar de groente-, vruchten- en siertuin. Thuisgekomen moest hij de varkens voeren en de moestuin achter het huis bewerken en bijhouden. Aan het einde van de zomer zag men hem met frambozen uit eigen tuin langs de huizen gaan. Verder had hij een aantal bijenkorven, waarvan hij de honing verkocht.

Gaart deed het zwaardere werk. Samen met broer Egbert bewerkte hij een stuk grond genaamd *de Peerdenkuul* aan de Schoolstraat. Hier werden niet alleen rogge, maar ook witte knollen, aardappelen en verschillende koolsoorten verbouwd. Gaart was thuis ook nog verantwoordelijk voor het gerookte spek dat in de schouw hing. Hij deed dit niet alleen voor henzelf, maar ook voor andere mensen. Veel rijen spek, hammen en rookworsten hingen er in de schouw, die met het beste berkenhout smakelijk gerookt werden voor zijn klanten.

'Jarenlang hebben de drie in hun boerderijtje op hun manier geleefd en gewerkt; zij stelden geen hoge eisen aan het leven maar waren tevreden met wat elke dag hen schonk. Evenmin waren het bijzondere mensen, zij konden amper lezen en schrijven, traden nooit op de voorgrond, maar ongetwijfeld heeft ook hun leven zin gehad', aldus Nijenhuis.

I De oudst bekende foto van het boerderijtje, genomen voor 1936

In de zomer van 1935 werd Willem ziek en stierf op 30 oktober op 68-jarige leeftijd aan een beroerte. Woutje volgde hem ruim een jaar later, nadat ze een hartinfarct had gehad. Ze was 75 jaar geworden.

De arme Gaart, die niet voor zichzelf kon zorgen, woonde nog een jaar aan de Bunscho-terweg, bij zijn neefje Klaas Hendriksen, de oudste zoon van zijn broer Egbert. Een jaar later verhuisde hij naar de Stichting Wolfheze onder Renkum. Toen men daar in het najaar van 1944 moest evacueren, kwam Gaart in Ermelo terecht, waar hij op 2 december 1944 op 69 jarige leeftijd overleed.

Ten slotte

Ruim 200 jaar was het boerderijtje in eigendom van de familie geweest. Eerst van Hermen Hendriksen en daarna van zijn dochter en kleindochter. Die trouwde eerst met Wouter Woesting en later met Evert Hendriksen. Daarna was het eigendom van zoon Wouter Hendriksen, kleinzoon Klaas en achterkleinkinderen Woutje, Willem en Gaart. In totaal zes generaties in ruim 200 jaar.

In 1937 werd het oude huis verkocht aan de Vereniging Oud Ede, die er een museum van maakte.

In een volgend nummer van De Zandloper wordt aandacht geschonken aan de verdere geschiedenis en de bouwkundige aspecten van Driehoek 32.

Belangrijkste bronnen

Gelders Archief:

Oud Rechtelijk Archief: ORA 805 fol 211; ORA 806 fol 18; ORA 808 fol 9; fol 15 en 16; fol 26; fol 90; ORA 810 fol 158.

Haardstedekohier Gelders Archief, Inv.nr. 260

Gemeentearchief Ede:

Verponding: Oud Archief 45, 58, 59, 60, 61 en 62.

Bruikschatting: Oud Archief 121 en 122

Kadaster leggers: Art. 205, 708, 713, 1915 en 8305

Belastingkohieren: Oud Archief 1750 t/m 1849

Veetelling 1825 en 1910: Oud Archief 2292 en 2310

Boek: Zo was Ede, Het dagelijks leven in Ede rond de eeuwwisseling, door H. J. Nijenhuis, 1980, blz. 39 t/m 47

Met dank aan Patty Gonggrijp

Voor € 12,50 heeft u een mooi cadeau voor familie en vrienden! Nog mooier is het om voor € 17,50 een lidmaatschap te geven. Het nieuwe lid krijgt het magazine gratis, én u helpt de Vereniging vitaal te blijven, zodat we over 100 jaar nog steeds bestaan.

Meer informatie: info@oudede.nl

Een oude rekening

Jaap van Ree

We hebben het allemaal weleens gehoord, denk ik: even een oude rekening vereffenen. Wel, deze rekening is lang geleden vereffend en wel in juni 1913. Het is een rekening die mijn opa ooit heeft ontvangen voor het laten plaatsen van een schutting.

Gebrs. MODDERKOLK,
Mrs. Timmerlieden en -
- - - Aannemers,
EDE (Geld.)

EDE (Geld.) 7 Juni 1913

Dem Welld Heer Dieperveen

fol. 71.
1913

Debet aan Gebrs. MODDERKOLK.

Juni	5	schutting gezet 18 el. geel. gepl. 1 x 8. = 63 voet	3 46 ⁵
		18 el. gepl. 1 x 6. voor achterplant. = 7 voet	25
		20 voet 2 x 4. voor palen	1 00
		1 L Carbolineum	14
		2 Kgf draadnagels 2½ p.	10
		arbeid 6 uur 1 f. 20 p. uur	1 20
			6 25 ⁵
		voldaan Juni 1913	50
		Gebr. Modderkolk.	6 75

De rekening is opgesteld door de *Gebroeders Modderkolk*, timmerlieden en aannemers in Ede. Helaas staat er geen adres bij, maar ik heb het vermoeden dat zij aan de Amsterdamseweg zaten. Als we de rekening even bekijken, voor zover we het kunnen lezen, zien we dat alle bedragen in guldens zijn. 1 liter carbolineum kostte toen 14 cent. 2 kilogram draadnagels kostte een dubbeltje, omgerekend zo'n 4,5 eurocent. Ga je nu naar de bouwmarkt voor 1 draadnagel, dan betaal je daar meer voor dan 2 kilogram ruim 100 jaar geleden. En wat te denken van het arbeidsloon. Het uurloon was toen 20 cent, nog geen 10 eurocent.

Natuurlijk verdiende men toen ook veel minder dan nu, maar het zijn toch wel onvoorstelbare bedragen.

Het raam: opgelost!

In De Zandloper 2023-4 vroegen we onze lezers of iemand iets wist over een gebrandschilderd glas-in-lood raam, dat de gemeente had aangetroffen in een opslag van de gemeentewerf. De gemeente vroeg Henk Beukhof van het HME of de Verenigingwe het wilde opnemen in haar collectie.

Echter, niemand wist waar dit raam vandaan kwam en zonder die informatie heeft het weinig zin het op te nemen in de collectie.

Het HME onderzocht via verschillende lijnen. Er kwam een oproep in De Gelderlander, bij de Gemeente werden lijntjes uitgezet, via social media, glasateliers, noem maar op; reacties bleven vooralsnog uit.

Bij de redactie van De Zandloper meldde zich één lezer met de oplossing, en ook bij de voorzitter van het HME kwam één reactie binnen. En daarmee was het raadsel opgelost.

Het raam was afkomstig uit het dienstgebouw van de gemeente aan de Bergpoort (het gemeentehuis De Sterrenberg was te klein geworden), en wel in de *trouwzaal*. Het definitieve bewijs werd geleverd door een vage foto van de opening van het gebouw in 1953. (Het gebouw werd begin jaren 70 van de vorige eeuw afgebroken om plaats te maken voor het nieuwe gemeentehuis.)

De Gelderlander berichtte over de opening en vermeldde ook de maker van het raam: *Johan Mekking*, vooral bekend als 'magisch-realistische' schilder. Behalve als portret- en stillevenschilder heeft Mekking (1904-1991) zich ook in de richting 'monumentaal' bekwaamd. In de loop der jaren voerde hij mozaïeken en gebrandschilderde ramen uit, onder andere in Velp, Spaarndam, Hillegersberg, Zevenaar, Veenendaal, Zetten en Silvolde. En dus ook in Ede.

Het raam heeft als onderwerp *Spreuken 31*, een loflied op de 'degelijke huisvrouw'. Typerend voor de jaren 50 van de vorige eeuw om juist deze Spreuk te kiezen voor de trouwzaal...

AGENDA

- 13 juli, 11:00 uur, Huis Kernhem: Opening expositie '100 jaar Vereniging' en markt; de expositie is de laatste drie weekenden van juli geopend van 12:00 tot 17:00 uur.

- 29 augustus, 20:00 uur, Cultura: Ledenvoorstelling van onze jubileumfilm.

- Oktober/november, preciese plaats en datum nog niet bekend: Lezing door Ariette Dekker, auteur van 'De Vertrouweling' over Sam van Deventer.

COLOFON

Vereniging Oud Ede

De Vereniging, opgericht in 1924, benoemt haar doel in art 2 van haar statuten, samen te vatten als: *Het bevorderen van de kennis en de belangstelling voor geschiedenis, archeologie en monumentenzorg betreffende de gemeente Ede en het waken over het cultureel erfgoed en al die zaken die van historische, stedenbouwkundige, architectonische en/of landschappelijke betekenis zijn.*

Postadres   Postbus 8293, 6710 AG Ede
Telefoon   06 348 676 27
E-mailadres   info@oudede.nl & ledenadministratie: ledenadministratie@oudede.nl
Website   www.oudede.nl
Bankrekening   NL24 INGB 0003 5342 68

Bestuur:

Simon van de Pol (voorzitter), Maarten Faas (secretaris), Wim Bruijnes (penningmeester), Patty Gonggrijp & Evert van de Glind.

Leden;

De vereniging telt ca. 700 leden. Nieuwe leden kunnen zich aanmelden per telefoon, brief, e-mail en via de website. Beëindiging van het lidmaatschap uitsluitend schriftelijk per brief of e-mail vóór 1 november. De contributie bedraagt in 2024 € 17,50 (in 2025 € 20,-)

Ereleden zijn Hetty Blaauw-de Wit, Kees van Lohuizen & Frans van Oort.

Giften en schenkingen zijn fiscaal aftrekbaar omdat de Vereniging een erkende Algemeen Nut Beogende Instelling is. Omdat de VOE een culturele instelling is geldt zelfs een extra aftrek van 25%!

De Zandloper

Is een uitgave van de Vereniging Oud Ede en verschijnt viermaal per jaar. De redactie van De Zandloper bestaat uit Joyce van den Berg, Frans van Oort, Jaap van Ree en Hans Post (eindredacteur). De redactie is te bereiken op zandloper@telfort.nl.

Nieuwe artikelen die verband houden met de geschiedenis van Ede zijn welkom. De redactie behoudt zich het recht voor een artikel te weigeren. Overname van artikelen uitsluitend na schriftelijke toestemming van het bestuur van de VOE.

De redactie heeft zich ingespannen om rechthebbenden van de geplaatste afbeeldingen te achterhalen. Mocht u menen rechten te kunnen doen gelden, dan kunt u zich melden bij De Zandloper.

Productie van De Zandloper: BladNL, ISSN 1384-7090

HOUT EN BOUWSTOFFEN IMPORT BV

Voor al uw hout en bouwmaterialen
Frankeneng 20 in Ede
0318-636921

Het Vishuis Ede
Grotestraat 2
6711 AM Ede
tel. 0318-846575

KREEFT

BOUW EN ONDERHOUD SINDS 1896

- 📌 ONTWIKKELING
- 📌 NIEUWBOUW
- 📌 ONDERHOUD
- 📌 RESTAURATIE

INFO@BOUWBEDRIJFKREEFT.NL 📌 BOUWBEDRIJFKREEFT.NL

ALLES VOOR DE DOE-HET-ZELVER

Verf	Hout	Wandplaten	Behang
Raamdecoratie	Gereedschap	IJzerwaren	Electra

Dit alles natuurlijk bij:

DOE-HET-ZELF MARKT

ELBERT JANSEN V/H DE NOOY

KOLKAKKERWEG 65 - 67 - EDE - TEL. (0318) 611680

Wij geven u een deskundig advies, zagen voor u en bezorgen gratis

MONDIAL MOVERS
Waaijenberg Groep

**VERHUIZEN IS OVERAL HETZELFDE
SERVICE NIET.**

Offerte aanvragen?
www.waaijenberg.nl

Tel: +31 (0)318 – 62 45 55 / **Email:** info@waaijenberg.nl / www.waaijenberg.nl

**Voor € 12,50 hebt u een mooi cadeau voor familie en vrienden!
Nog mooier is het om voor € 17,50 een lidmaatschap te geven.**

**Het nieuwe lid krijgt het magazine gratis, én u helpt de
Vereniging vitaal te blijven, zodat we over 100 jaar nog steeds
bestaan.**

Meer informatie: info@oudede.nl